

Bescherming Nederlandse heggen en houtwallen

Jaap Taapken

Ons vorig nummer, dat geheel is gewijd aan de waarde van de heggen en houtwallen voor de vogels, is door velen met grote instemming ontvangen. Wij danken allen die met enthousiasme reageerden op deze 72-pagina's dikke uitgave. Nog dagelijks ontvangen wij berichten van waardering voor deze speciale uitgave.

Het is gebleken dat talloze regionale vogelwerkgroepen en vogelbeschermingswachten de houtwallen en heggen in hun gebied willen gaan vastleggen en op een kaart willen gaan brengen. Bovendien hebben enkele groepen reeds het plan opgevat bepaalde houtwallen en heggen op broedvogels te gaan inventariseren. Daarbij wordt ook de medewerking van specialisten op het gebied van zoogdieren, insecten, amfibieën en planten gevraagd. Anderen willen ook heggen en houtwallen inventariseren op het voorkomen van niet-broedvogels en de invloed van deze landschapsvorm op het overige landschap vastleggen. Kortom er is een stroom van plannen en ideeën losgekomen. Eén brief, die eigenlijk een goede weerspiegeling is van alle brieven die wij hierover hebben ontvangen, drukken wij hierbij geheel af. De heer A. van der Laan uit Den Haag vertolkt namelijk het idee en de wensen van velen. Ook hij voelt voor een nationaal plan!

Om enige lijn in het werk van dezen en genen te brengen verzoeken wij alle groepen die zich met het heggen- en houtwallenonderzoek op enigerlei wijze willen gaan bemoeien dit aan ons te melden. Misschien kunnen wij dan binnen niet al te lange tijd

Zwitserse sticker 'Actie Heggen' met Grauwe Klauwier.

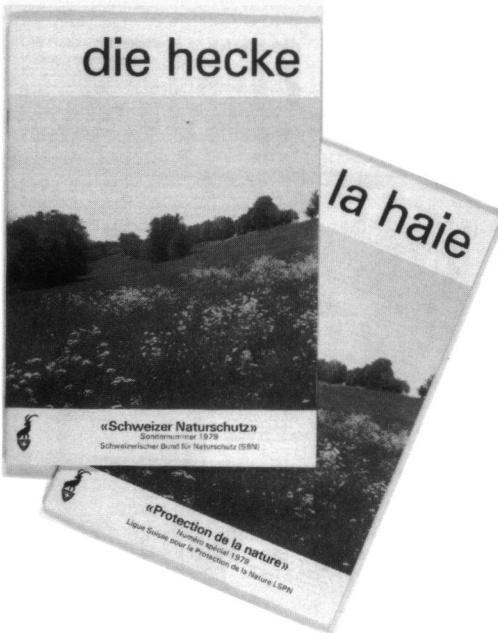
een plan opstellen waarbij ieders onderzoek kan worden ingepast en bepaalde onderzoeken synchroon kunnen lopen.

Heggen- en houtwallen ook internationaal van belang!

Tegelijkertijd met ons speciale nummer verscheen in Zwitserland een 'Merkblatt' van het Schweizerisches Landeskomitee für Vogelschutz (SLKV) samengesteld door Werner Müller en getiteld 'Bedeutung, Schutz und Pflege von Hecken' (geheel in kleur, 12 pagina's). Een gezamenlijke uitgave van alle belangrijke vogelorganisaties in Zwitserland te weten ALA, Nos Oiseaux, Parus, VSV, Schweizerische Vogelwarte, SBN, STV en Bundesamt für Forstwesen. Een voorbeeld van voorbeeldige samenwerking! Bovendien werd een kleurige sticker uitgegeven ter ondersteuning van een beschermingsactie met een afbeelding van een Grauwe Klauwier, die wij hierbij afdrukken. De brochure verscheen ook in de Franse en de Italiaanse taal (SLKV-Beratungsstelle für Heckenfragen, c/o EAFV, 8903 Birmensdorf, Zwitserland, tel. 0941 1737 1411).

Vrijwel gelijktijdig heeft de Schweizerischer Bund für Naturschutz (SBN) een 'Sondernummer' van het Bulletin de la Ligue Suisse pour la Protection de la Nature (LSPN) uitgegeven in de Duitse ('Die Hecke') en de Franse ('La haie') taal uitgegeven.

Deze brochure is eveneens in kleur, van niet minder dan 48 pagina's met een tekst van P. Kissling. En uitgegeven samen met de Groupe 'Haies' van het Institut Botanique Université de Lausanne.

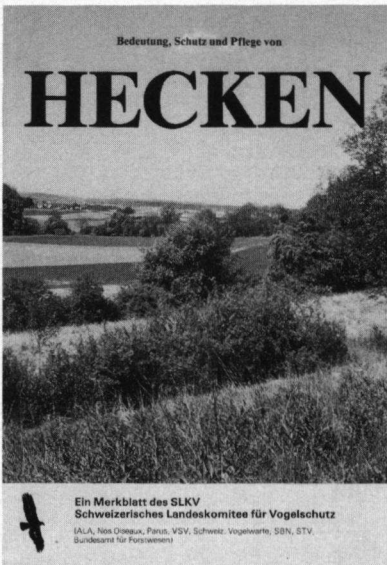
Dit speciale nummer is tegen betaling verkrijgbaar bij het Sekretariat des Schweizerischen Bundes für Naturschutz (SBN), Postfach 73, 4020 Basel, Zwitserland.

Bij de Société nationale de protection de la nature et d'acclimatation de France (SNPN), 57 Rue Cuvier, Paris (Ve), Frankrijk, tel. 09 33 1 7073195. postadres: B.P. 405, 75221 Paris Cedex 05, Frankrijk zijn verkrijgbaar:
D. Soltner: L'arbre et la haie. Brochure van 104 pagina's, 450 foto's en schema's. Over onderhoud en aanleg van heggen FF 21.—
D. Soltner: Planter des haies, brise-vent, bandes boisées à base de feuillus en mélange. Brochure van 48 pagina's FF 20.—
D. Soltner: Les Bases de la production végétale. 450 pagina's, waarvan 228 pagina's illustraties FF 58.—

Ook de Ligue Luxembourgeoise pour l'Etude et la Protection des Oiseaux (Luxemburger Verbandes für Vogelkunde und Vogelschutz) houdt zich ernstig met het probleem van het verdwijnen van houtwallen en heggen bezig.

Het is duidelijk dat internationaal reeds de aandacht van vele zijden op houtwallen en heggen is gevestigd. In een internationaal overleg over dit probleem zullen wij dan ook een internationale behandeling, zoals dit ook reeds voor de 'wetlands' is geregeld, voor heggen en houtwallen voorstaan. Een goede biotoopbescherming is een goede vogelbescherming!

In talloze Nederlandse winkels is thans een Engelse wandplaat verkrijgbaar getiteld 'Hedgerows'. Hierop staan circa 36 kruiden, struiken en bomen afgebeeld, die in het heggenlandschap in Engeland te vinden zijn. De bijzonder sfeervolle wandplaat is uitgegeven door het British Museum (Natural History) in 1976 onder kenmerk BMNH/E. 198/20m/2.76 - Walchart EB 6. Prijs f 9,75.

Betreft: nationaal plan meidoorns

Van uw oktober-aflevering, gewijd aan heggen en houtwallen heb ik genoten. Het is een bijdrage die direkt gericht is op de bescherming van vogels en het is beslist niet moeilijk van inhoud, Jaap Taapken. Ook bij mij roept het herinneringen op aan de heggen in Zuidoost-Bretagne en eigenlijk nog meer aan die in Engeland.

Maar laten wij vooral zien te bereiken dat de Nederlandse autoriteiten, t.w. CRM, afd. Flora en Fauna, provincies en gemeenten en uiteraard ook de stichtingen, instituten en verenigingen in het geweer komen en dat hun reactie op dit nummer zich niet beperkt tot een genoegelijk kennismaken. M.a.w., het behoort als belangrijk punt te staan op de agenda van de eerstkomende vergadering van o.m. de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels. De betekenis van de som van al deze broedgelegenheden overtreft verre die van een zeer omvangrijk vogelreservaat. Voorkomen moet o.m. worden dat men bij het optreden van perenvuur in paniek instructies geeft tot het massaal uitroeien van meidoorns.

Na deze ontboezeming wil ik graag ingaan op enige aspecten van de inhoud van de artikelen, waarbij ik me vooral richt op de betekenis van de meidoorn voor de zangvogelstand. Ik baseer dit o.m. op mijn 50-jarige ervaring in het beheer van de dr. A. Schierbeek vogeltuinen aan de Laan van Poot te Den Haag, waar het zeer hoge niveau van de broedresultaten voor 50 procent bepaald wordt door de meidoornheggen. De situatie ter plaatse is als volgt: dit terrein van 3/4 hectare is oorspronkelijk gebruikt als kwekerij voor heesters en was daartoe voorzien van 6 evenwijdig lopende meidoornheggen met doorgangen. De tuin zelf was en is geheel door een zware meidoornheg van ruim 2 meter hoog. Zo komt men tot een totale lengte aan meidoornbestand van ongeveer 700 m. Ter afzetting van een breed middenpad dient een gesnoeide ligusterheg, die vrijwel niet als broedplaats wordt gebruikt. De 700 meter meidoornheg leveren per jaar de helft van het aantal nesten, dus ± 45 . Tussen deze heggen bevinden zich dichte, lage complexen struikgewas met daaromheen open plekken, zodanig dat ook de meidoornheggen vrijblijven. Daar tussendoor worden goed verspreid hogere struiken en kleine bomen gehandhaafd als zangposten. De meidoorns, die bijna 60 jaar oud zijn, zouden zonder ingreep erg hoog en open zijn en dus alleen broedgelegenheden bieden aan vooral duiven. Gezien de ook in de artikelen bij herhaling aangevoerde grote betekenis van meidoornheggen voor vogels, waarbij ook gewezen wordt op de noodzakelijke dichtheid en geslotenheid, worden de heggen in de Schierbeektuin jaarlijks boven en opzij gesnoeid, uitdrukkelijk op verschillende hoogten en wel variërend van 1 tot 3 meter; in feite is hier dus sprake van scheerheggen met vele doorgangen. Deze hoogte laat een rijke kruidlaag toe; wel is het zaak te voorkomen dat de er doorheen groeiende liaanachtigen (heggerank, hop, braam) de heg niet verstikken. De aldus bereikte bescherming voor de broedende vogels is zo groot dat katten er geen kans hebben en dat zelfs de kraaiachtigen worden tegengehouden. Ondanks het jaarlijks snoeien is het percentage van afsterven van de meidoorns te verwaarlozen.

Ook in de andere 11 vogeltuinen, die Den Haag rijk is, speelt de meidoorn een belangrijke rol; er zijn of worden korte, dichte heggen aangeplant of kleine bosjes (10 à 20 stuks). Ook hier constateert men de grote voorkeur van de zangvogels voor deze broedplaats.

Mijn relaas mondt uit in een pleidooi: kunnen we in Nederland niet komen tot een nationaal plan tot bescherming, jaarlijks onderhoud en aanplant van meidoorns met de hulp van meidoorngroepen (als de wilgenknotgroepen), te recruteren uit plaatselijke natuur- en vogelbeschermingsorganisaties en in samenwerking uiteraard met de landelijke overheidsinstanties en de lokale gemeentediensten. Wij bewijzen er de bedreigde zangvogels een enorme dienst mee.

• A. van der Laan, Nieuwediepstraat 22, 2547 TJ 's-Gravenhage.

Instituut voor Oecologisch Onderzoek

Dit jaar werd de jaarlijkse ringersdag gebruikt om tegelijk het vijftienvingstigjarige bestaan van het instituut te vieren waarvan het Vogeltrekstation een belangrijk onderdeel is. Dat was waarschijnlijk ook de reden dat er meer mensen waren dan andere jaren, al zal ook het geboden programma daar oorzaak van zijn geweest. Tijdens deze zeer geanimeerde bijeenkomst hield dr. A.C. Perdeck, na het woord van welkom van de directeur van het instituut dr. ir. J.W. Woldendorp, een lezing met als onderwerp 'Kunnen terugmeldingen van geringde vogels ons iets leren over hun trekwegen?'. Duidelijk werd getoond wat de mogelijkheden konden zijn bij voldoende aantallen terugmeldingen.

Prof. dr. W.H. van Dobben tijdens zijn voordracht op 24 november 1979 te Wageningen, op de jaarlijkse 'ringersdag'.
Foto: Fred Hess.

Prof. dr. W.H. van Dobben, oud-directeur van het instituut gaf de aanwezigen vervolgens een zeer geestige terugblik op 'De kinderjaren van het Vogeltrekstation'. Na de lunch kreeg C. Swennen het woord voor zijn lezing 'Populatieonderzoek aan Eindereenden'. Uit gericht onderzoek aan een soort, zo bleek uit een en ander, kunnen bijzondere waardevolle gegevens worden gehaald, al worden die gegevens niet zonder veel moeite verkregen. 'Plaatjes met praatjes van ringers' bracht de aanwezigen een oude film over 'Het ringen van volwassen

Kieviten' ter ere van het feit dat C. van der Starre sr. dit jaar 50 jaar ringwerk doet; P.H.C. Lina over 'Huidaandoeningen bij in het wild levende vogels, en twee korte films van P.C. van Spanje over 'Eendenvangst in de Amsterdamse Waterleidingduinen, oude en nieuwe stijl'. Al met al een fijne dag, waar men collegae-ringers ontmoet om er ervaringen mee uit te wisselen of om er alleen maar weer eens, soms na een jaar, gezellig mee te praten. Deze contacten zijn bijzonder waardevol en schrijver dezes realiseerde zich tijdens deze dag dat het dit jaar ook twintig jaar geleden is dat de Contactgroep voor Vogelringstations werd opgericht, die uiteindelijk de stoot zou zijn tot betere contact tussen de ringers onderling. Proficiat IOO en Vogeltrekstation.

• H.J. Lichtenbeld, Valparaisodreef 47, 3563 VL Utrecht.

Hulp aan Gierzwaluwen

Vlak voordat in het voorjaar van 1979 de Gierzwaluwen terugkwamen is één der oudste en grootste broedplaatsen van Gierzwaluwen in Hilversum afgebroken. Teruggelaten bleven de vogels dagen achtereen om het halfafgebroken gebouw vliegen. De Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken zorgde in alle haast voor het maken van een 20-tal houten kasten voor de Gierzwaluwen in de hoop dat die als vervanging in de directe omgeving zouden mochten worden opgehangen. Alle gebouwen in deze omgeving zijn in het bezit van de KRO en ofschoon alle begrip werd getoond konden de plaatsvervangende kasten niet eerder dan op 19 november j.l. opgehangen worden. De Stichting Het Vogeljaar bekostigde de helft van de hoge houtkosten die voor de kasten nodig waren. Het voortdurend meer verdwijnen van de gunstige broedplaatsen voor Gierzwaluwen, de mansardedaken, is zeer verontrustend. Het is dan ook zaak dat zo veel mogelijk vogelwerkgroepen en vogelbeschermingswachten, in de korte tijd dat de Gierzwaluwen er zijn, een inventarisatie in diverse gemeenten wordt gemaakt van de plaatsen waar Gierzwaluwen broeden en hoeveel. De broedplaatsen zouden op kaart moeten worden gebracht en er zou bij gemeentebesturen op aangedrongen moeten worden om op gunstige plaatsen neststenen in te metselen of broedkasten op te hangen.

Tier- und Naturfotografie 10 jaar

Sedert tien jaar verschijnt bij Kilda-Verlag het enige vaktijdschrift op de wereld voor natuurfotografen. De oplage is thans 3000 exemplaren en verschijnt eens per twee maanden. Het decembernummer bevat weer 32 pagina's interessante artikelen en foto's.

Uitgever: Fritz Pölkling GDT; Warendorfer Strasse 51, 4400 Münster. Prijs DM 32.— per jaar.